

Familiene deres
reiste til Amerika
for å få et bedre liv.
Nå drømmer unge
norskamerikanere
om gamlelandet.

FOTO OG TEKST: INGERID JORDAL

VIKING: – Jeg er svært stolt av min norske bakgrunn, sier Ryan Pankratz. Han håper å få besøkt Norge en gang.

– Nå er jeg endelig stor nok til å kle meg ut og herje rundt som en viking!

RYAN WINSTON PANKRATZ (30), SELGER

På et kampsportsenter i Tacoma, sør for Seattle, er Ryan Pankratz i ferd med å sable ned motstanderen sin med sverd.

Tippoldemoren het Elna Knudsen og kom fra Evanger. Selv føler Ryan seg veldig amerikansk.

– Men jeg forteller alltid folk at jeg er trekvart norsk. Det er jeg veldig stolt av.

Ryans mormor var et dedikert medlem av den norskamerikanske klubben Sons of Norway. Selv forstod han ikke «norske-greien» så godt før han fikk sjansen til selv å reise til Europa.

– Helt ærlig, for meg så handler det mest om den romantiserte, Hollywood-versjonen av Norge og Skandinavia, som vi har sett på Vikings, Ringenes Herre og Game of Thrones. Jeg

er veldig interessert i spesielt middelalderhistorie og kampsport, ser mange filmer og leser bøker om det.

Som ung var Ryan med i teatergrupper og elsket å stå på scenen. Nå trekker han gjerne i fullt ridderkostyme når han og kompisene skal finne på noe gøy. De har nemlig en fascinasjon for å lage historiske filmer, der de selv spiller alle rollene.

– Jeg gjør dette kun for moro skyld. Jeg elsker å kle meg ut. Sammen med kameratene drar han gjerne på middelalder-markeder og andre historiske arrangementer. For noen år siden begynte han med sverdkamp, der han lærer å fekte med langsverd etter europeiske tradisjoner.

– Jeg har alltid vært opptatt av middelalder, fantasy, vikinger og sånt. Og nå er jeg endelig stor nok til å kle meg ut og herje rundt som en viking, hehe.

Dagens trening er den første på lenge. Ryan er vrangsovet småbarnsfar, og har ikke hatt så mye tid til andre ting enn nattevåk og bleieskift de siste månedene.

– Jeg er veldig stolt av min norske bakgrunn. Mine besteforeldre pleide å fortelle meg hvor de kom fra, og lærte meg å lage lefsa. Who doesn't like lefsa? Og jeg vet hvordan man lager det!

– I dag er det 4. juli. Men for meg er 17. mai mye viktigere.

RACHEL NESVIG (33), MUSIKER

Rachel Nesvig ser ut over Seattle fra et utkikkspunkt på Beacon Hill. I hendene holder hun en hardingfele. Hun spiller «Lofthusen», en vandrerslått navngitt etter spelemann Lars Lofthus fra Voss.

Biltrafikken fra flerfeltsveien under oss klarer nesten å overdøve henne. Det er 4. juli, USAs nasjonaldag. Men for henne og mange av Seattles innbyggere er det Norges grunnlovsgdag som gjelder.

Rachel husker at hun gikk med «ryggsekk» på skolen, som de andre barna gjorde narr av. Nå er norskheten et fortrinn for musikeren.

– Jeg ville helst ikke være annerledes, men nå er jeg glad for at jeg er nettopp det.

Rachel har nemlig valgt seg hardingfelen som instrument, og at hun er norskættet med norskklingende navn gir henne en fordel.

– Folk respekterer meg mer som hardingfelemusiker fordi jeg har den arven.

I tillegg spiller hun fiolin og viola. Rachel har turnert både i USA, Norge, Kenya og Sør-Korea, og hardingfelen hennes har også sneket seg inn på noen videospill som Minecraft og Pode. Nå lever hun av musikk, både som utøvende og lærer.

Rachel har forfedre fra både Danmark og Norge. Navnet Nesvig stammer fra det lille tettstedet Nesvik ved Jøsenfjorden i Rogaland.

Selv vokste hun opp i Tacoma, og sier hun var heldig.

– Vi hadde mange norske tradisjoner og hørte mye norsk språk. Vi feiret julaften og 17. mai og spiste tradisjonsmat. Jeg var med på folkedans og folkemusikk.

Som barn var hun med i et norsk-amerikansk kor som fikk turnere i Norge. Og som 20-åring studerte Rachel musikk på Universitetet i Stavanger. I fjor var hun på turne med norsk julemusikk på Vestlandet.

– Hva er så bra med Norge?

– Det åpenbare: naturen! Folks energi, at man ikke er så stresset og bekymret, folk slapper av, og klager mindre. Helse-systemet fungerer. Jeg liker at dere har en sunn våpenkultur. Og så reiser dere! Amerikanere reiser egentlig ikke noe særlig. Det er kanskje fordi vi har lite ferie, mange bare to uker i året.

Rachel savner Norge. Hun kunne godt tenke seg å bo der.

– Særlig i tiden nå i USA, med mye politisk usikkerhet. Det er ikke enkelt. Jeg er oppdratt mer sosialdemokratisk enn de aller fleste amerikanere. Jeg er ikke alltid like stolt av å være amerikansk.

MUSIKER: Rachel Nesvig oppdaget hardingfelen som 16-åring. – En kvinne holdt konsert med hardingfele i spelemannslaget i Tacoma. Jeg ble trollbundet.

– Jeg er ennå ganske irritert på moren min fordi hun ikke lærte meg norsk.

KARINA SNARE DAILY (36), TANNPLEIER

100 PROSENT NORSK: – Jeg føler meg veldig amerikansk, men jeg merker at famili

Karinas bestefar bygget huset hun nå bor i sammen med ektemannen og de to barna i Edmonds, nord for Seattle. Morfaren kom fra Svelvik, mormoren fra Odda, farmor fra Lofoten og farfar fra en liten bygd som heter Snare i Kongsvinger nær svenskegrensa.

– Jeg tok en sånn DNA-test. Den sa: You are 100 % Norwegian!

Karina forteller at da mormoren kom til Amerika, var hun slett ikke interessert i å bli amerikansk.

– Hun likte ikke det engelske språket, og hadde ikke lyst å assimilere seg i samfunnet.

Derfor opplevde Karina mye norskhet i barndommen.

– Mormor og morfar hadde et veldig norsk hjem. Mat, dekorasjoner, alt var norsk. Vi dro på Leif Eriksson Hall i sentrum tre ganger i uken. Så jeg vokste opp på norsk vis. Vi sa «god jul» og «julenisse». Sang «Ja vi elsker» og julesanger.

– Jeg skulle ønske jeg hadde holdt bedre kontakt med mine norske røtter nå, og jeg er ennå ganske irritert på moren min fordi hun ikke lærte meg norsk.

I dag har Karina funnet frem noe ganske spesielt fra sin mormor, nemlig to hardangerbunader. En for kvinne og en for jente. Datteren Kaia (2) synes det er skikkelig stas å få på seg den flotte drakten.

Karina og Kaia går utenfor i gaten med bunadene sine. Karina har ikke bunadssko selv, men finner noen sandaler som får duge. Kaia prøver først noen cowboystøvler, men ender opp med et par små rosemalte tresko.

Karina mener hun har en tendens til å idolisere det norske samfunnet. Hun snakker om hvordan den amerikanske matindustrien gjør folk usunne og syke, og mener nordmenn ser ut til å ha et sunnere forhold både til natur og matproduksjon.

– Politisk liker jeg å kalle meg nøytral, men jeg er bekymret for hvor landet vårt er på vei. Vi er usikre på utdanning, helsevesenet og det sosiale sikkerhetsnettet. Store deler av USA er verre enn u-land der mennesker lever uten helt grunnleggende ting som rent vann.

Ute i gaten kjører digre SUV-er rolig forbi mor og datter i de fargesprakende draktene.

– Med mine egne barn føler jeg at jeg ikke gir dem «nok» norskamerikansk kultur, kun amerikansk. Jeg har litt dårlig samvittighet. Jeg likte veldig godt å være en del av min norske kulturarv som barn. Jeg ønsker at mine barn også skal oppleve det.

en har norsk historie og kultur. Vi har for eksempel ganske sterk vilje. Vi kan spøke med at noen er veldig norsk, i betydningen sta, sier Karina Snare Daily. Her med datteren Kaia.

Fra Vestlandet til Seattle

Fra 1850 og langt ut på 1900-talet emigrerte over 750.000 nordmenn til USA.

De fleste tidlige migrantene slo seg ned i Midtvesten, men etter hvert reiste flere til vestkysten. I 1990 utgjorde norskamerikanerne 6,85 prosent av staten Washingtons totale befolkning.

Seattle ble grunnlagt i 1853, og er oppkalt etter indianerhøvdingen Seathl. Den er en viktig industriby og fiskerihavn, og svært mange fiskere har norsk avstamning.

Seattle og Bergen er vennskapsbyer. I det tradisjonelt norske nabolaget Ballard finnes Bergen Place, og i Nordnesparken står en 10 meter høy totempæl som var en gave fra Seattle til Bergens 900-årsjubileum i 1970.

Kilde: Bergen Seattle Sister City Association

TENKER PÅ HARDANGER: Utsikten over Odda, malt av kunstneren Ragnar Grønsdal, pryder hjemmet til Emily Skaftun.

– Jeg hater lutefisk, gi meg heller en hot dog.

EMILY CHRISTINE SKAFTUN (36), REDAKTØR

Emilys besteforeldre het Rolf og Åsa. De reiste fra Odda i Hardanger til USA på 50-tallet. Rolf arbeidet i byggebransjen og gjorde det godt.

– Han levde den amerikanske drømmen: kom med lite, og jobbet seg oppover.

Som barn i en norskamerikansk familie minnes Emily at de kun var norske i høytidene, altså at de feiret 17. mai og julaften, men ellers merket lite til norskheten sin. Hun mistet mer og mer kontakten med norsk kultur i ungdomsårene. Men da hun for noen år siden snublet over jobben som redaktør i en norskamerikansk avis, ble arven plutselig et fortrinn.

Nå bader hun i norskhet hver dag som redaktør i The Norwegian American.

– Jeg snakker litt norsk, sier hun litt usikkert.

– But I read it a lot better.

Opp gjennom tidene har hundrevis av forskjellige norskamerikanske aviser knyttet sammen de

norske innvandrere i USA. Aviser med navn som Verdens gang, Decorah Posten, Afholds-Basunen, Vort Land og Western Viking har sakte men sikkert lagt ned eller fusjonert. Nå er det kun The Norwegian American igjen, med et opplag på ca 2500.

«Bunad og lutefisk»-artikler er fortsatt en stor del av avisen. Selv om Emily er bevisst på å trykke nyheter fra det moderne Norge, faller det ikke alltid i god jord hos leserne å høre om russeknoter eller rusproblematikken i Bergen. De fleste leserne er godt voksne, og som amerikanere flest, langt mer konservative enn europeere.

– Mange har et bilde av Norge som har frosset litt i tiden fra da deres familie utvandret. Kanskje det er derfor norskamerikanere driver med ting som treskjæring og lutefiskspising, noe de aller fleste nordmenn absolutt ikke gjør.

Emily grøsser.

BLÅNISSE: Emilys arbeidsplass er full av effekter fra Norge. Her er hun med kollegene Deborah Stoner-Ma og John Erik Stacy.

– Jeg hater lutefisk! Gi meg heller en hot dog.

Politisk sett synes hun Norge virker som et paradys. Som mange i Seattle er Emily liberal, og kanskje mer enn vanlig. Sosialisme høres ikke ut som noen dårlig ide, mener hun.

Når Emily leser norske nyheter, reagerer hun iblant slik på utfordringer i Norge: «Oh, that's cute».

– Jeg mener, det blir ramaskrik i Norge om en liten prosentandel av en velferdsordning reduseres. Men sett med amerikanske øyne er ordningen så utrolig god at det nesten blir komisk.

Og selv om hun sier hun føler seg som en amerikaner, kan tanken på Norge virke veldig forlokkende.

– Noen dager, når nyhetene om amerikansk politikk er for deprimerende, googler jeg «pathways to residency in Norway...»

STOLT ARV: Madison Leiren ble oppdratt av farmoren fra Stamnes i Vaksdal. – Kvinnene i min familie har gjort sterkt inntrykk på meg.

– Vi er litt «lost in America», vi vet at vi har en tilknytning et annet sted.

MADISON LEIREN (27), KLESDSIGNER

I den lille leiligheten til Madison i Northgate i Seattle står bildet ovenfor i bokhyllen. Det viser et ungt par ute i gresset, omringet av fjell. Det er oldemor og oldefar hjemme på Stamnes i Vaksdal.

De het Anna Hagen og Håkon Leiren, og kom fra en gård kalt Leiro. Noen år etter at dette bildet ble tatt, reiste det unge paret over havet. Med seg hadde de Madisons farmor Miki, som var 10 år gammel da familien slo seg ned på Alberta-prærien i Canada.

Oldemoren hadde med seg en pedaldrevet symaskin, hun hadde arbeidet på fabrikken på Dale. Nå arbeider oldebarnet Madison som syerske på heltid i firmaet Leiren Designs, med nordisk design som spesialitet. Resten av leiligheten er for det meste fylt med klær, stoffer og selvsagt symaskin.

– Jeg vet ikke akkurat hvorfor oldeforeldrene mine flyttet, men det var mange barn i familien og gården var liten. Etter krigen hadde min oldefars familie råd til å sende ett av barna til den nye verden, og han og oldemor valgte å gripe sjansen.

Familien fra Stamnes gjorde det godt i Canada. Oldefar var snekker, og familien fostret både en suksessrik journalist og psykolog. På et tidspunkt flyttet de til Seattle. Spesielt farmor, som var født i Norge, skulle bli viktig for Madison i oppveksten. Hun fikk en barndom med vafler, kringle og geitost, og bakte norske julekaker. Madison lånte farmors bunad og gikk i 17. mai-tog i den «norske» bydelen Ballard.

– Det var farmor som oppdro meg, og vi har et veldig godt forhold. Jeg kunne aldri tenkt en negativ tanke om henne. Kvinnene i min familie har gjort sterkt inntrykk på meg.

– Jeg føler at Norge er som en bestemor for meg. Når jeg kommer til Norge, er det som om mange spørsmål blir besvart. På en måte er vi litt «lost in America», vi vet at vi har en tilknytning et annet sted. Det gir meg både en spesiell kunnskap og trygghet. Men jeg er født i USA, og føler at det er her jeg har en historie å fortelle.

Madison har besøkt Norge flere ganger. Hun ramser opp ting som har imponert henne.

– Det er et usannsynlig mye bedre samfunnssystem i Norge. Det offentlige støtter helse, foreldrepermisjon, utdanning. Her er det slik at får du kreft er det ditt eget problem, hvis du ikke har helseforsikring.

Minusene kommer mest i form av «the nordic chill».

– Mange i familien som har bodd i Norge sier at det er vanskelig å bli kjent med folk og at man generelt er mer private. Vi har det samme fenomenet her - «the Seattle chill». Kanskje det er noe forfedrene våre tok med seg! Det er nok ikke uhøflig, men det tar lenger tid å tine dere opp.

REPUBLICANER: Siri Brekkaa har lite til overs for det norske samfunnssystemet. – USA er mange ganger større, med ekstremt mange folkeslag og kulturer. Det ville bare ikke fungert her.

– Jeg stoler mer på Trump enn på noen annen politiker.

SIRI DAMMARELL BREKKA (36), DAGLIG LEDER

Siri er en av de «yngste» innvandrerne fra Norge. Hun er født i Haugesund og hennes farfar flyttet fra Norge på 60-tallet. Senere kom Siris far også over havet, og i 1984, da Siri var 10 måneder gammel, kom hun og moren.

– Vi skulle være her et års tid for å tjene penger i fiskeriet. 35 år senere er vi fortsatt her.

Familien jobber med krabbefiske i Alaska. Nå eier de en 126-fots krabbebåt og en 32-fots laksebåt. Mens mannen er i Alaska er Siri hjemme og passer de to døtrene Synnove på tre og Olena på ett. Jobben hennes er å ta seg av papirarbeid og økonomi.

– Vi har en familiebedrift der alle gjør sitt. Å være til sjøs er hovedsakelig mannfolkarbeid.

Når det gjelder politikk er ikke Siri helt på linje med slektningene i gamlelandet.

– Det virker som om «alle» i Norge er så imot Trump, men jeg stoler mer på ham enn på noen annen politiker.

Som næringsdrivende flest i USA stemmer hun republikansk.

– Ingen er perfekte, men sånn som det er nå, gir venstresiden presidenten skylden for absolutt alt. Trump er en businessmann, brukte sine egne penger på kampanjen og er ikke kjøpt og betalt av noen.

Hun er ikke begeistret for sosialdemokratiske modeller. Hun forteller at de som bedriftseiere må betale skatter som hun mener er urettferdige.

– Hvorfor skal vi betale for at folk som ikke jobber, skal få arbeidsledighetspenger? Jeg er overbevist om at hvis du vil ha en jobb, så får du tak i en jobb. Jeg vil heller beholde de pengene vi har slitt for å tjene og bruke dem på min egen familie. Jeg stoler ikke på at staten skal kunne fordele pengene våre på rett måte. Norge er et sosialistisk land, og det fungerer der, men USA er et demokratisk land.

Huset til Siri og familien er fylt av firbeinte skapninger. Alle utenom hundene er utstoppet. En stor elg møter deg i inngangspartiet. Ulike hjortedyr dekorerer stuen. Og i kjelleren henger to bjørner.

– Det er mest mannen min som jakter, men jeg er også med iblant. Den ene bjørnen skjøt jeg da jeg var gravid i åttende måned, forteller Siri. Våpenet var pil og bue.

Etter at Siri ble mor, er det definitivt blitt mindre jakt.

Minstejenten er fortsatt diebarn. Siri vil gi henne mat, og spør om det er i orden. Offentlig amming er ikke like akseptert som i Norge, selv her i liberale Seattle.

– Er du norsk eller amerikansk?

– Begge deler. Når vi drar herfra er det hjem til Norge. Når vi drar fra Norge er det hjem til USA. Men det er nok dette som er hjemme.

VIL FLYTTE: Andreas Stassivik drømmer om å bo i Norge. Nå venter han på arbeidstillatelse.

– Det er på tide å reise.

**ANDREAS STASSIVIK (32),
NETTSIDEUTVIKLER**

Andreas Stassivik tenker på fremtiden. Han tenker på Norge. For 32 år siden ble han døpt Andrew Nelson, men som 29-åring skiftet han navn til Andreas. For å komme nærmere sine norske røtter. Og fordi han har en plan: Å finne seg en jobb i Norge, og flytte. Kanskje bli norsk, en gang i fremtiden.

– Med navnet Andrew Nelson het jeg det samme som tusenvis av andre. Et mer spesielt navn hjelper meg å markere meg, og jeg tror det er positivt at det klinger norsk.

Navnet «Stassivik» er et oppkonstruert navn. Det er ingen andre i Norge som heter dette til etternavn. Det var Andreas helt bevisst på.

– Jeg ville ikke stjele noen andres navn, sier han.

Andreas er tredjegerasjons innvandrer fra Norge. Det ene paret besteforeldre kom fra en bondegård i Lindås, det andre var jernarbeidere i Lommedalen. Faren til Andreas, Jim Nelson, er akademiker og har jobbet med norsk språk og litteratur på Universitetet i Indiana. Derfor har familien hatt mye med Norge å gjøre.

Andreas er gift, og han og konen Amy har nettopp kommet tilbake fra Oslo, der hun har studert og han lett etter arbeid. Han fikk et jobbtilbud han er veldig glad for. Men fordi han ikke har bachelorgrad, fikk han ikke arbeidstillatelse. Derfor er paret nå tilbake i Seattle for å fullføre utdannelsen slik at han kan takke ja til tilbudet.

– Vi ser oss opp på gamle episoder av «Side om side» imens, sier han.

Andreas sier det er på tide å reise. Både fordi det lenge har vært en drøm å bo i Norge. Men også fordi politikken i USA skremmer ham.

Han mener det politiske landskapet er blitt mye mer ekstremt.

– Nå er alt blitt polarisert, godt hjulpet av sosiale medier. Folk går mot ytre høyre eller ytre venstre.

Han sier han kjenner seg mindre trygg i USA nå. Mye på grunn av offentlige skyteepisoder de siste årene.

– Jeg vet at det er mye private våpen i Norge også, men dere har likevel svært lite våpenkriminalitet. Jeg tror det kommer av sosiale normer, lover og et sunnere forhold til våpen generelt.

For Andreas er den norske identiteten ekstremt viktig. Hva legger han i den?

– Mentaliteten appellerer til meg. Humanisme er et viktig stikkord. Den amerikanske drømmen har trukket mange mennesker hit, men det har blitt et tøffere samfunn. Her sier folk at du bare må «bootstrap yourself», altså brette opp ermene og gå på, så vil alt ordne seg. Men det er ikke så enkelt å lykkes. Jeg er mer enn villig til å betale høyere skatt i bytte for et sosialt sikkerhetsnett som man har i Norge.